

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus V. De actis iudicii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

127. Dubium 4. est, an idem Judex esse debeat, qui cognoscat de causa possessionis, & proprietatis? Resp. de hoc agi L. *nulli*. 10. C. de Judic. & c. *Pastoralis* 1. de caus. posses. & propriet. Cùm enim Felix Siculus conquestus esset S. Gregorio Pontifici, quòd actores Ecclesiæ Syracusanæ possessiones ejus injustè occuparint, & petiisset, se restitui: Gregorius respondit, judices à partibus eligendos esse, qui de utraque tum momenti, seu possessionis, tum proprietatis causa cognoscant, cùm ita Cæsareis legibus definitum sit, & se, parte alterâ inauditâ, judicare haud posse. Ita habetur in l. 7. registri epistolarum indict. 2. epist. 100. ad Felicem, & epist. 101. ad Joann. Syracusanum Episc. Excipe tamen, ut non procedat, nisi actor, & reus sint ejusdem fori. c. *significaverunt*. fin. de judic. & Abb. hic n. 15. ubi habetur: si actor, & reus diversi fori sint, agentem in possessorio coram Judice Rei, non teneri coram eodem Judice respondere super proprietate; sed debere conveniri coram Judice suo; sic gloss. recept. in cit. c. *fin. V. proprietate*. Quamvis autem Bartolus in cit. L. *nulli*, n. 2. dicat, quòd finito judicio possessorio, si causa proprietatis agitata sit, ad eundem Judicem deferri debeat (quippe qui causam totam citius expediet, cùm in ea jam instructus sit) Resp. tamen omnino sic faciendum, & jurandum, si fieri possit; quia tamen interdum necessitas cogit causam dividere, non enim propter commodum illud accidentale, quia prior Judex melius instructus censetur, majus aliquod incommodum admitti debet; ut videlicet aliquis ad forum alienum trahatur; præsertim Clericus ad forum seculare contra Ecclesiasticam immunitatem, ideo hanc limitationem dictæ legi decimæ adhibet etiam ipse Bartolus L. *incommodati*, §. *duabus*, ff. *Commodati*.

ARTICULUS V.

De actis judicij.

128. **A**cta, etsi quandoque sumantur pro loco, in quo residet Judex instructus de causa recognoscens, ubi acta deteguntur, ut quilibet factum suum audiat, aut videat, & suum consequatur meritum: qui locus aliter etiam *ius* appellatur, L. *pen.* §.

fin. ff. de just. jur. tamen acta simpliciter sunt publicæ scripturæ negotiorum, quæ in judicio aguntur, continentem ordinem eorum, modum, & figuram; vel etiam sunt processus, sive gesta curiæ; gloss. in L. *acta*, ff. *de re judic.*, & c. *quoniam contra* 11. de probat. Cæterùm acta hoc loco dicuntur, quæ sunt coram Judice, aut alio habente Notionem, seu jurisdictionem aliquam, sive fiant in figura judicii, sive absque illa, dummodo pertineant ad illius jurisdictionem, sive voluntariam, sive contentiosam, acta porò sunt multiplicis divisionis; quædam enim sunt *judicialia*, quòd fiant in judicio, etiam si ante litem contestationem; quia quædam judicii acta dicuntur *preparatoria*, & incipiunt à citatione; alia dicuntur *discussoria*; alia denique causæ *decisoria*: quædam *non judicialia*, quæ sunt coram Judice exercente jurisdictionem voluntariam, ut sunt Emancipationes, Donationum insinuationes, minorum alienationes, requirentes decretum Judicis, &c. Alia sunt *judicii ordinaria*, ut est libelli oblatio, citatio, litem contestatio, juramentum Calumniæ, datus terminus probationum, &c. alia sunt *acta cause instructoria* pro litem decisione, uti sunt attestations, instrumenta, confessiones usque ad sententiam, his præmissis:

129. Quæstio est. 1. an acta requirant scripturam? Resp. quamvis etiam acta *non judicialia* plerumque redigantur in scripturam, non esse tamen de illorum substantia; secus est, de *judicialibus*, ex c. *quoniam* 11. de probation. ubi Innocentius III. in CC. Generali statuit, ut tum *in judicio ordinario*, tum in *extraordinario*, seu delegato, Judex tabellionem adhibeat, si id fieri possit, vel duos idoneos viros, qui universa acta judicii, videlicet citationes, dilationes, recusationes, exceptiones, petitiones, responsiones, & interrogationes, confessiones, testium depositiones, instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renuntiationes, concursiones, & cætera, quæ occurrerint fideliter, & competente ordine conscribant, designantes loca, tempora, & personas; quæ acta, ita conscripta, partibus tribuantur, *Originali* penes scriptores remanente; ut si super processu judicis controversia oriatur, per acta legitime consignata terminari queat.

queat. Quòd si verò Judex aliquis hanc constitutionem observare neglexerit, & propter negligentiam ejus difficultas emerferit, per superiorem Judicem puniatur. Insuper pro processu ejus præsumptio non fiat; nisi quatenus ex legitimis actorum documentis constiterit.

130.

Ex hoc sequitur. 1. acta judicii, ex præcepto, Judicis in scriptum redigi debere à Notario, vel aliis duobus Notarii locup supplementibus, nisi causæ tantum leviores essent; quod postremum colligitur ex Authent. *nisi breves*, c. de sent. ex periculo. Sequitur. 2. si super exemplis, seu transumptis scripturis dubium oriatur, recurrendum esse ad Originale; videlicet in casu nostro ad Protocollum, manu Notarii scriptum, quod penes Judicem, vel ipsum Notarium asservari debet, propter majorem fidem, & veritatis custodiam. Nam Notarius juratus, & approbatus, propter publicum officium suum, majorem fidem, quàm alii, meretur in pertinentibus ad officium, qua de re Menoch. in arbitrar. casu 99. n. 2. Duorum autem testimonium confessio æquivalet testimonio Notarii, ut colligitur ex c. *quoniam*, 11. de probat. & tradit. gloss. ibid. V. *duos viros*; gloss. in c. *cum Joannes*, 10. §. *quodlibet*, de fide instrum. Sequitur 3. processui, & actis Judicii, non haberi fidem, nisi fuerint scripta; ita cit. c. *quoniam*, & docet Bartolus L. *ne in arbitris*. Si tamen acta judicii amissa fuerint, tum duo testes, qui acta inspexerunt, ac legerunt, de iis fidem facere possunt; arg. L. *testium*, 18. C. de testib. & tradit. Felinus hic n. 55.

131.

Quæstio est. 2. an acta judiciaria rectè probent, rem ita gestam esse, prout in actis scriptum reperitur? Resp. affirmativè ex cit. c. *quoniam*, 11. de probat. nam ideo ex obligatione conscribenda sunt per personam publicam, aut duos Viros idoneos; ut, si super processu Judicis fuerit suborta contentio, per hoc possit veritas declarari; & L. *fin. C. de re judicat. ibi: gesta, qua sunt translata in publica monumenta, habere volumus perpetuam firmitatem; neque enim morte cognitoris perire debet publica fides.*

132.

Ex hoc sequitur. 1. quòd acta omnia, tam *ordinatoria*, quàm *instructoria* causæ, fidem faciant coram Judice *subrogato*, constat ex c. *ult. de prob. ubi, mortuo priori*

Judice, causâ nondum finitâ, mandat Pontifex, ut acta originalia apud priores Judices diligenter inquirant, & si reperta fuerint unâ cum aliis, si qua insuper partes proponere apud ipsos voluerint, ad Sedem Apostolicam mittant; sin autem acta reperta non fuerint, tunc super sedentes litis contestatione (cùm eam factam fuisse non dubitetur) probationes partium de novo recipiant, audiant quoque eas partes, num in compositionis tractatum consentire velint? & quæ intellexerint, causamquè sufficienter instructam ad Pontificem remittant. Ex quo clarè habetur, si causâ ad alios Judices devolvatur, acta & processum prioris judicii eis exhibenda esse, & inter easdem personas in eadem causa probanda coram Judice *subrogato*, prout etiam habetur L. *mortuo*, 6. ff. de Judiciis; Judex enim *subrogatus* veluti idem censetur cum priore, sicuti & eadem causâ, idemque judicium, L. *proponebatur*, 76. de Judiciis; & idem eadem ratione dicendum de Judice appellationis, aut revisionis, sicuti hîc Felinus docet n. 1. & sumitur ex Clem. 2. h. r. & veridici potest Lanfrancus in pract. c. 3. n. 35.

Sequitur. 2. dicta procedere, non modò, ubi subsequuta est sententia definitiva, sed etiam si instantia fuisset perempta lapsu temporis, v. g. triennii, vel cujuscunque à jure aut consuetudine, aut alio legitimo modo constituti ad finiendam litem; vel si fuisset perempta instantia, quia ob contumaciam Actoris fuit Reus absolutus ab observatione judicii. Et ideo acta *ordinatoria* fidem faciunt, & effectum suum retinent inter eosdem litigantes in secunda instantia (priori per sententiam definitivam finitâ) aut in instantia appellationis, vel si per viam revisionis, aut prætenu nullitatis, causâ iterum tractetur; arg. L. 13. C. de procurat. ubi propter litem contestationem factam in prima instantia non possunt opponi exceptiones dilatorie in instantia appellationis.

Sequitur. 3. *prædicta* acta omnia non tantum litigantibus, sed etiam hæredibus, & successoribus prodesse. Hinc si Titius petebat à te fundum, & tu per testes ostendas, esse tuum; si eum post hoc vendidisti Caio, attestations illæ, dummodo in præsentia Actoris receptæ, ac publicatæ fuerint, ab emptore allegari, ac produci poterunt;

runt; quemadmodum & sententia lata pro venditore prodest emptori, vel alteri successori particulari, *L. si à te, 9. §. Julia-nus, ff. de except. rei judicatæ*, ubi gloss. margu. ait, quod exceptio rei judicatæ, quæ venditori, & in venditorem competit, eadem emptori & in emptorem detur.

133. Quæstio est, 3. an valeant acta Judicis solum existimati? Resp. quod sic, si duo accedant; 1. si is, qui putatur Judex, sit in possessione officii Judicis, seu publicæ potestatis, licet titulo & jure destitutus sit, *L. Barbarius, ff. de offic. Prætor. & c. 1. §. veruntamen. 3. q. 7. ibi: veruntamen si servus, dum putaretur liber, ex delegatione sententiam dixit, quamvis postea in servitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta, rei judicatæ firmitatem tenet. 2.* Si possideat cum errore publico, seu communi ipsius populi, *L. Barbarius, junct. gloss. V. Reprobari*, ubi ait: *circa factum error communis facit jus*; ita Sanchez *L. 3. matr. D. 22. n. 6.* debet autem error esse probabilis, non crassus, vel supinus; Pirhing. *de Judic. n. 84.* & sufficit, ibi errorem esse probabilem, ubi exercet officium; esto alibi sciatur nullitas; Sanchez cit. n. 9. Dixi: licet titulo destitutus sit, intellige, verò; requiritur tamen ad actorum valorem titulus coloratus, seu apparens, putativus, vel præsumptus; patet ex cit. *L. Barbarius, & c. 1. n. 1.* ubi utrumquæ jus, præter errorem communem, ponderat intervenisse auctoritatem delegantis potestatem judicandi; sic Abbas *c. nihil, de Elect. n. 11.* Sanchez cit. n. 49. & 50. sed intellige juxta n. 135.

934 Ex quo collig. 1. valere gesta Parochi, quæ pendent à potestate per Ecclesiam supplebili; si vulgò existimatur verè, ac legitime institutus, licet ei existenti in occulta excommunicatione, vel per occultam simoniam collata sit parochia; quia, licet careat vero, non tamen caret titulo colorato, nimirum collatione à vero Superiore facta; ita Sanchez cit. n. 30. Collig. 2. idem dicendum, si quis post collationem beneficii, ob commissum delictum ipso jure, seu facto postea privatus sit beneficio, vel officii, vel si Superior occultè revocavit concessam potestatem, vel officium. Nam tali casu adhuc stat error communis cum titulo colorato, ita Sanchez n. 56. Secus tamen dicendum est, si desit coloratus, & possessio officii, vel potestatis sit in-

Tom. II.

justa, hoc est, si absquè legitima Superioris auctoritate se intruset in officium, vel permisit se institui à Superiore, quem scivit non habere potestatem. Nam tali casu non prodest error communis; nec jus, vel legitimus Superior supplet defectum verituli; ita Sanchez cit. n. 49.

Not. autem, hæc etiam procedere, licet 1356 Judex, vel Parochus existimatus sciat, se per privationem, vel revocationem amisisse potestatem, adeoque illam se malà fide, & injustè exercere, modò ab initio possessionem beneficii, vel officii cum canonico titulo acceperit; quia tunc jus, vel legitimus Superior supplet defectum, ita Sanchez cit. n. 59. Quando autem dicimus, quod in datis casibus jus vel Superior suppleat defectum, intelligi debet de defectu per eum supplebili; unde non procedit, si potestas non est supplebilis ab humana potestate; hinc si impedimentum occultum, & publicè ignoratum, est *juris divini, vel naturalis*, non valent acta per Judicem existimatum, esto habeat titulum coloratum; quia potestas humana non potest tollere impedimentum juris naturalis vel divini. Not. 2. gesta per Judicem existimatum cum titulo colorato, juxta dicta superius, ipso jure esse validà, etiam respectu illorum, qui sciunt ejus defectum occultum, dummodò publicè ignoretur; ita Sanchez cit. n. 42. quamvis ejus acta rescindi possint; Pirhing. *de Judic. n. 86.* Hinc etiam valida est sententia, lata à Vicario Generali Episcopi, vel à Judice delegato, mortuo Episcopo, vel delegante, etiam tò adhuc integrà, si ejus mors publicè ignoretur, esto illam sciat Vicarius, vel delegatus; quia adhuc stat error communis, & titulus coloratus.

Quæres, an valeant acta ejus, qui sine 136 Superioris auctoritate, adeoque sine titulo, sed bonà fide, est in possessione alicujus Prælaturæ, vel officii, v. g. Judicis, Parochi, &c. si defectus collationis, à Superiore non factæ, publicè ignoretur? Resp. probabilè censeri & nonnullis, quod valeant, arg. *c. consultationibus, 19. de jure patron. & Innocentius in c. penult. de relig. domibus n. 2. & c. querelam, 24. de elect.* ita Pirhing. cit. n. 87. negans in hoc discrimen inter actus eligendi, & actus jurisdictionis, quod ponit Abbas in *cit. 2. nihil*, & Sanchez n. 54. ceterum etiam oppositum non caret suâ probab-

F

babit

babilitate propter dicta ex *L. Barbarius*, & *c. 1. supr. à n. 133.* relatis; quod accipe, si careat omni titulo.

137. Quæstio est. 4. an acta, quæ valent in uno iudicio, fidem faciant in alio iudicio? Resp. quòd acta coram iudice *incompetente* non valeant, nec fidem faciant coram iudice competente; *c. etsi Clerici, 4. de Judic. ibi: etsi Clerici coram seculari iudice convicti fuerint vel confessi de crimine, non sunt propter hoc à suo Episcopo aliquatenus condemnandi. Sicut enim sententia à non suo iudice lata non tenet, & ita facta confessio coram ipso.* Si verò coram Episcopo de criminibus in iure confessi sunt, seu legitima probatione convicti, dummodò sint talia crimina; propter quæ suspendi debeant vel deponi, non immeritò suspendendi sunt à suis ordinibus, vel ab altaris ministerio perpetuò removendi; sic Julius Clarus in pract. crimin. *S. fin. n. 49. q. 36.* Hinc nec probationes, nec confessio judicialis, nec sententia à iudice incompetente lata valet, aut ex iisdem ad condemnationem Rei procedi potest; Abbas in *cit. c. 4. n. 5.* & quamvis confessus, in iure, pro convicto habeatur (ut deducitur ex *c. etsi Clerici cit.*) intelligitur tamen coram iudice competente; ceterùm esto confessio coram iudice incompetente facta, non præjudicat propterea, ut in alio iudicio condemnari ob illam possit; habet tamen alios effectus non judiciales, v. g. præsumptionem criminis, ob quod ad persistendum in confessione à suo iudice cogi possit; & vim confessionis extrajudicialis, sufficientis, ut à suo iudice capi, judicialiter examinari, & torqueri possit; ita Julius Clarus, *2. fin. q. 2. 1. à n. 132.*

138. Ex eod. *c. 4.* sequitur, quòd Episcopus cum Clerico adultero, vel aliis minoribus delictis affecto, possit dispensare post peractam pœnitentiam; & si eum suspensione, vel depositione punivit, non debet eum tradere potestati laicæ, si prima pœna sufficiat; *c. etsi Clerici, 2. de adulteriis, de iudiciis; ibi: de adulteriis verò, & aliis criminibus, quæ sunt minima, potest Episcopus cum Clericis, post peractam pœnitentiam, dispensare. Sed non debet quemlibet depositum pro suis excessibus (cùm suo sit functus officio, nec duplici debeat ipsum contritione conterere) iudici tradere seculari.* Sequitur. 2. quòd adulterium Clerici mereatur privationem beneficiorum, imò & depositionem

(seu perpetuam remotionem) ab officio, & ordine clericali; ita communiter Canonistæ ad *cit. c. etsi Clerici.* Sequitur. 3. ex aliquorum sententia, quòd Episcopi in omnibus criminibus possint dispensare, nisi hoc eis reperitur specificè prohibitum. Hic enim sensus à contrario locum non habet; nam in multis criminibus (ut in hæresi, sacrilegio, simonia) etiam gravioribus dispensare Episcopis iure concessum est. Et quia facultas dispensandi est gratia Principis, alicui tertio non præjudicans, nisi concedenti, respectu illius latè ac benignè ipsam interpretari oportet, nimirum sic, ut semper censeatur concessa, nisi sit interdicta; gloss. in *c. cum illorum, 32. V. interdict. de sent. excom.*

139. Quæstio est. 5. an acta coram iudice competente fidem faciant in alio iudicio? Resp. affirmative, si inter easdem personas, ac ad eundem finem, seu effectum producantur; Abbas in *c. etsi Clerici, de Judic. n. 12.* Dico, si acta utriusque iudicii ad eundem finem tendant, quibus adde, si non varietur modus agendi. Nam acta in iudicio summario non faciunt plenam fidem in iudicio ordinario, *c. Veniens, 38. de testib. & Felinus ibid. n. 19. L. pennlt. junct. gloss. V. alimentorum, ff. de his, qui sui, vel alieni juris sunt; Gail. l. 1. observ. 103. n. 3.* Ex hoc sequitur. 1. Si quis à iudice laico absolvatur à crimine homicidii, Clerici percussu vulnere (ut si mors secuta sit ex incuria Chirurghi) & vulnerans à iudice Ecclesiastico petens absolutionem ab excommunicatione incurfa, repellatur, nisi satisfaciat pro damno ex morte, paratus satisfacere pro vulnere, audiri debere illum à iudice Ecclesiastico, cùm sententia pro vulnerante lata in iudicio seculari, plenam fidem faciat etiam in altero foro; sic Layman in *cit. c. etsi Clerici, n. 3.* Sequitur. 2. si contra criminolum actum est ad pœnam legalem coram iudice laico, & postea agatur super eodem crimine coram iudice Ecclesiastico ad pœnam canonicam, acta prioris iudicii non probare in posteriore; quia est alius modus agendi, & ad aliam pœnam; sic Abb. in *cit. c. etsi Clerici h. t. n. 12.* Sequitur. 3. si duo iudicia ad diversum finem tendant, acta unius non probare in altero; sic Abb. cit. hinc sententia absolutoria ab uno non præjudicat, quo minus & alter iudex processum instituere possit, ut sit in crimine fori mixti; nam per tale crimen deditur duplex respublica, civilis, & Ecclesiastica; Layman *l. 4. tr. 9. c. 2. n. 7.* AR-